

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de erroribus Pelagianorum, de gratia, de iustificatione & merito,
de virtutibus theologicis & quatuor cardinalibus, ac de ineffabili mysterio
incarnationis

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

§. I. Vera sententia statuitur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77177)

non est naturaliter determinata, vel proportionata, requiritur in dicta potentia aliquis habitus ad connaturalem ac facilem ejusdem actus elicentiam, qui dicitur virtus, ut in Tractatu de virtutibus in communi ostenditur; si enim potentia esset naturaliter determinata & proportionata ad actum, ex propria sua ratione haberet quiddam requiritur ad connaturalem ejus elicentiam; & sic frustra adhiberetur habitus, qui solum exigitur ad indigentiam potentiae compensandam: Sed sperare Deum ut summum bonum, est actus bonus iuxta regulam legis aeternae; cum sit praeceptum à Deo ut auctore supernaturali: Ergo ad illum actum connaturaliter elicendum, requiritur in voluntate, quae ex propriis viribus ad illum indeterminata & improporcionata est, aliquis habitus supernaturalis, qui dicitur virtus spei Theologicae. Unde

4. Ad fundamentum Durandi dicendum est, quod quando Philosophus dixit virtutem esse dispositionem perfecti ad optimum, sensus est, quod virtus sit dispositio perfecti, id est animae rationalis, ad optimum, id est ad honestum, quod est optimum e tribus bonorum generibus, quia est melius utili & jucundo. Unde ad rationem verae virtutis, non requiritur, quod disponat hominem ad optimum modum operandi simpliciter, & in omni genere (sic enim sola charitas esset virtus) sed sufficit quod disponat ad actum ex genere suo honestum & bonum, atque homini in statu in quo est accommodatum: talis vero est actus spei Theologicae; nam ut ait D. Thomas hic art. 1. ad 3. *Ille qui sperat, est quidem imperfectus secundum considerationem ad id quod sperat obtinere, quod nondum habet; sed est perfectus quantum ad hoc quod iam attingit propriam regulam, scilicet Deum, cujus auxilio innititur.*

Secunda pars conclusionis, quae asserit spem, prout est informis, & à charitate separata, non habere modum & statum perfectae virtutis, patet: Tum quia non ordinatur ad ultimum finem, ad quem virtus perfecta debet ordinari: Tum etiam quia, ut supra dicebamus, de spe informi eodem modo philosophandum est, ac de fide informi, quam disputatione praecedenti ostendimus habere quidem essentiam, sed non statum & modum perfectae virtutis.

5. Dico secundò, spem supernaturalem & infusam verè esse virtutem Theologicam. Ita D. Thomas hic art. 2. Ratio est: quia illa virtus Theologica dicitur, cujus objectum immediatum, & adequatum est Deus: Sed Deus est objectum immediatum & adequatum, tam motivum, quam terminativum, spei infusae & supernaturalis, ut ostendimus articulo sequenti: Ergo illa est virtus Theologica.

6. Dico tertio, spem distinguere realiter à fide, & à charitate.

Prima pars est contra nonnullos hujus temporis haereticos, qui spem cum fide confundunt, & in intellectu constituunt, nihilque aliud illam esse volunt, quam certam & firmam persuasionem futuræ salutis. Sed hic error in Tractatu de justificatione impugnatus est, & manifestè repugnat Apostolo 1. ad Corinth. 13. ubi spem à fide distinguit, cum sic ait: *Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria haec &c.* neque enim tria essent, si non distinguerentur. Et ad Hebræos 11. affirmat fidem esse substantiam sperandarum rerum, id est basim & fundamentum spei: Sed manifestum est, basim & fundamentum distinguere

A ab eo cujus basis & fundamentum est: Ergo de fidem à spe. Simili modo SS. Patres illas virtutes distinguunt, dum docent salutis nostrae initium & fundamentum esse fidem, profectum vero spem, culmen denique & perfectionem esse charitatem; sive ut loquitur Augustinus, Christianum fide fundari, spe erigi, charitate perfici. Ex quo etiam liquet, spem esse virtutem realiter à charitate distinctam: quod etiam à posteriori constat, cum in peccatore spes sine charitate maneat. Unde erronea videtur opinio quam tenuit Ocham quodlibet. 3. quaest. 1. nimirum spem non esse quid tertium, distinctum à charitate & fide, sed aggregatum illarum; quia (inquirit) sperare, nihil est aliud quam credendo considerare: ex hac enim sententia aperte sequitur in peccatore non manere spem; quod erroneum cenleo.

ARTICULUS II.

Quodnam sit objectum formale quod, seu terminativum spei Theologicae?

Vazquez 1. p. dist. 84. cap. 1. & 3. p. disp. 4. cap. 1. docet objectum formale quod spei Theologicae, esse omne illud quod in potestate Dei continetur, & ab illo sperare possumus, sive naturale, sive supernaturale, sive creatum, sive increatum; sub quo etiam continetur aeterna beatitudo. Illum sequuntur Turrianus, Meratius, & alij ex Recentioribus: sed alij respondent, praeter in Discipuli D. Thomae, asserentes objectum formale quod adequatum spei esse aeternam beatitudinem; bona autem creata ad beatitudinem conducentia, vel quae illam consequuntur, esse objectum duntaxat materiale & secundarium illius. Sed cum duplex sit beatitudo, formalis scilicet, & objectiva; quidam asserunt objectum formale quod spei esse beatitudinem formalem; alij objectivam; alij illud ex utraque integrari; alij denique asserunt beatitudinem objectivam esse objectum adequatum spei infusae, beatitudine formali de connotato, & per modum conditionis ingrediente.

§. 1.

Vera sententia statuitur.

Dico primò: Objectum formale quod, seu terminativum spei Theologicae, est sola beatitudo aeterna, non autem alia bona naturalia, vel supernaturalia, quae à Deo speramus.

Probatur primò ex illo Matth. 6. *Quaerite primum regnum Dei, & haec omnia adjicientur vobis.* Ex quo D. Thomas infra quaest. 83. art. 6. ad 1. infert quod alia non sunt quaerenda principaliter, sed secundariò, nec prout speranda.

Probatur secundò ex illo ad Hebræos 11. *Fides est substantia sperandarum rerum.* id est, res quae attinguntur à fide, est res speranda: Sed solus Deus, qui est beatitudo nostra objectiva, est objectum formale quod fidei; alia vero sunt objectiva duntaxat secundaria & materialia, ut disp. 1. ostendimus: Ergo & spei.

Probatur tertio ratione quam hic art. 2. in corpore S. Doctor innuit: Objectum formale quod, & objectum formale sub quo, seu objectum motivum & terminativum spei Theologicae, debet inter

inter se proportionari: unde cum objectum A
motivum, seu ratio formalis sub qua spei Theo-
logicae, nimirum omnipotentia Dei ut auxilian-
tis finitae virtutis, bonum quod ex vi illius red-
ditur a nobis per se primo consequibile, debet
esse infinitum, subindeque Deus, qui est nostra
beatitudo objectiva. Quam rationem alijs ver-
bis S. Doctor expressit: *Spes* (inquit) *de qua lo-*
quimur attingit Deum, imitans ejus auxilium ad conse-
quendum bonum speratum: oportet autem effectum
esse causam proportionatum, & ideo bonum quod proprie
est principaliter a Deo sperare debemus, est bonum in-
finitum, quod proportionatur virtuti Dei adjuvantis;
tamen infinite virtutis est proprium, ad infinitum bo-
num perducere: hoc autem bonum est vita eterna, qua
in fruitione Dei consistit; non enim minus aliquid ab
ipso sperandum est quam sit ipse. Quod non solum
ita doctrina, sed etiam suo exemplo S. Doctor
comprobat. Cum enim ab eo Christus postu-
laret, quam pro maximis in scribendo labori-
bis mercedem postulare? Respondit: Non
aliam prater te Domine. Cui consonat illud Au-
gustini 22. de civit. Dei cap. ultimo: Præmium
retribuitur ei qui virtutem dedit, qui seipsum, quo
nihil majus esse potest, promittit.

Probatur quartò conclusio: Spes est motus
& tendentia in beatitudinem, tanquam in ultia-
mum finem; in alia verò tanquam in media co-
nducencia ad illam: Ergo illius primum obje-
ctum est beatitudo, cætera verò secundarium.
Consequentia patet: id enim quod attingitur
per medium, & ut conducens ad aliud, attingit
ratione illius, & in ordine ad illud. Antece-
dens probatur primò: Beatitudo ut ultimus fi-
nis, & summum bonum nostrum, consequibile
a nobis, est attingibile per aliquam virtutem:
At non per aliam quam spem: Ergo per illam
tendit homo in beatitudinem tanquam in ultia-
mum finem, & consequenter in alia ut in media
conducencia ad illam. Secundò probatur idem
Antecedens: Spes viæ, & fruitio patriæ, habent
idem objectum, solumque distinguuntur tanquam
via & terminus: Sed fruitio est de ultimo fine &
beatitudine, tanquam de objecto primario: Er-
go spes per modum viæ & motus eandem pri-
mario respicit beatitudinem.

Denique suaderi potest conclusio ratione com-
muni: Spes est virtus Theologica: Ergo obje-
ctum ejus formale quod, seu terminativum, de-
bet esse aliquid divinum, non verò aliquid com-
mune Deo & creaturis. Antecedens est certum:
Consequentia verò probatur: Primò à paritate
aliarum virtutum Theologicarum, quarum ob-
jectum quo, & quod, seu motivum, & termina-
tivum, est aliquid divinum. Secundò exemplo
religionis, & doni timoris; religio enim, in mul-
torum sententia, respicit tanquam objectum
formale quo, seu motivum, divinam excellen-
tiam; & tamen virtus Theologica non est, quia
ejus objectum formale quod, seu terminativum,
est aliquid creatum, nimirum cultus Dei. Simi-
liter donum timoris divinam respicit eminên-
tiam, tanquam objectum formale sub quo, seu
motivum; & tamen quia objectum ejus forma-
le quod, seu terminativum, non est aliquid di-
vinum, virtus Theologica non est: Ergo ad hoc
ut aliqua virtus sit Theologica, requiritur quod
objectum ejus formale quo, & quod, motivum
& terminativum, sit aliquid divinum.

Ratio etiam id suadet: Nam virtutes Theo-
logicae sunt in ordine supernaturali prima prin-

cipia, ordinantia hominem ad ultimum finem
supernaturalem; ex qua ordinatione derivatur
rectitudo erga media, in ordine ad illum finem,
quæ habetur per virtutes morales infusas, quæ
circa media versantur: Ergo sicut virtutes mo-
rales infusæ respiciunt ut objectum formale
quod, media quæ ad ultimum finem supernatu-
ralem conducunt; ita virtutes Theologicae ul-
timum finem supernaturalem, ut objectum for-
male quod attingere debent.

Dico secundò: Objectum formale quod spei
Theologicae, non est beatitudo formalis, nec
aggregatum ex beatitudine formali & obje-
ctiva, sed beatitudo objectiva, quæ est Deus; con-
notat tamen, tanquam modum aut conditio-
nem requisitam, non tanquam objectum, sal-
tem formale & primum, ipsam visionem.

Prima pars, quæ est contra Durandum, asse-
rentem ipsam visionem, in qua beatitudo for-
malis consistit, esse immediatum objectum spei,
Deum autem esse mediatum, colligitur primò
ex illo Genes. 13. *Ego sum merces tua magna nimis:*
& ex D. Augustino supra relato, dicente: *Præ-*
mium virtutis erit ipse qui virtutem dedit; nec non
ex D. Thoma hic art. 5. ubi ait: Spei: in quantum
est virtus, principale objectum est Deus.

Deinde suadet ratione, conclusione præ-
cedenti expensa: quia scilicet virtus Theologi-
ca debet habere Deum pro objecto immediato,
aliàs religio & timor Dei essent virtutes Theo-
logicae.

Tertiò probatur aliâ ratione, quam etiâ supra
insinuavimus. Idem est objectum in quod tendit
motus desiderij, & in quo quiescit, quando illud
cosequitur; sicut idem est locus, in quem tendit
motus gravis, & in quo quiescit: Sed immédia-
tum objectum quietis & fruitionis in patria, non
est ipsa visio, sed solum Deus, ut habet rationem
primi veri, & summi boni, quo beatus fruitur
per visionem beatam; cum solum bonum uni-
versale, summum, & infinitum, appetitû creaturæ
rationalis perfecte quietare & satiare possit. Er-
go &c. Unde Augustinus 10. Confess. cap. 23.
Beata quippe vita est gaudium de veritate, hoc est de te,
qui veritas es, Deus meus. Et super Psal. 112. Erige
spem tuam ad bonum bonorum omnium: ipse erit bonum
omnium, à quo omnia in suo genere facta sunt bona.

Denique, ut discurret D. Thomas supra rela-
tus, cum Deus sit infinite potentia, ab eo ali-
quid quod sit infinita bonitatis sperare debe-
mus: hoc autem est Deus ipse, non autem actus
visionis & fruitionis; sunt enim actus vitales;
creati, finiti, & à nobis procedentes: igitur
Deus ipse, & non visio, immediate & proximè
speratur.

Ex his probatà manet secunda pars conclu-
sionis, quæ asserit objectum formale quod spei
non esse aggregatum ex beatitudine formali &
objectiva: Tum quia Augustinus ait objectum
spei nostræ esse summum bonum; in conceptu
autem summi boni nihil creatum includitur,
atque adeo nec in objecto spei: Tum etiam quia
D. Thomas asserit nihil minus Deo esse ab ipso
sperandum: si autem in objecto spei claudere-
tur visio, aliquid minus Deo esset à Deo, saltem
inadæquate, sperandum: Adde quod virtus
Theologica debet habere pro objecto formali
quod, aliquid purè increatum, non verò mix-
tum ex creato & increato.

Quod autem beatitudo objectiva, ut sit obje-
ctum formale quod spei, debeat connotare bea-
titu-

titudinem formalem, evidens est: quia finem bonum non terminat motum & desiderium spei, nisi ut possidendum. Sed non possidetur à creatura intellectuali, nisi mediante visione beatificà, de connotato saltem, in objecto formali quod spei Theologicæ importatur, veluti actus seu applicatio, quâ Deus nobis coniungitur, & infinita illius bonitas nobis applicatur.

Dico tertio: Bona creata quæ conducunt ad beatitudinem, sunt objecta secundaria & materialia spei.

20. Probatur primò conclusio à simili in fide, & claritate: Per fidem enim credimus multas veritates creatas, ut ordinantur ad Deum, sicut humanitatem Christi, sacramenta, &c. & per charitatem diligimus proximum, ut est aliquid Dei: Ergo similiter per spem Theologicam, possumus attingere bona creata, ut conducunt ad assecutionem Dei. Unde D. Thomas hic art. 2. ad 2. *Spes principaliter quidem respicit beatitudinem æternam; alia verò bona quæ petuntur à Deo, respicit secundariò in ordine ad beatitudinem æternam: sicut & fides principaliter quidem respicit Deum, & secundariò respicit ea quæ ad Deum ordinantur.*

21. Probatur secundò ratione à priori: De ratione actus intentionis est, ut non simpliciter velit finem, sed etiam virtualiter media, quia vult finem ut obtinendum per media: Atqui spes per motum intentionis respicit ultimum finem ut possidendum: Ergo etiam respicit media secundariò & virtualiter: hæc autem sunt bona creata: Ergo in illa ut in objecta secundaria & materialia fertur.

§. II.

Solvuntur objectiones.

22. **O**bjicies primò contra primam conclusionem: Illud omne pertinet ad objectum formale quod spei Theologicæ, quod cadit sub ejus ratione formali sub qua: At non solum beatitudo æterna, sed etiam bona creata, tam naturalia, quam supernaturalia, cadunt sub ratione formali sub qua spei Theologicæ: Ergo pertinent ad objectum formale quod illius. Major videtur manifesta: Minor probatur. Ratio formalis sub qua spei Theologicæ est omnipotentia Dei ut auxilians, ut patet in articulo sequenti: Atqui sub omnipotentia Dei ut auxiliante, non solum æterna beatitudo, sed etiam bona temporalia, tam naturalia, quam supernaturalis ordinis, cadunt: Ergo &c.

23. **R**espondeo distinguendo Majorem: Illud omne pertinet ad objectum formale quod spei, quod cadit sub ejus ratione formali sub qua, primariò & ratione sui, concedo Majorem: secundariò, & ratione alterius, ac in ordine ad illud, nego Majorem. Similiter distinguo Minorem: bona creata, tam naturalia, quam supernaturalia, cadunt sub ratione formali sub qua spei Theologicæ, primariò, & ratione sui, nego: secundariò & ratione alterius, seu in ordine ad aliud, nempe beatitudinem, concedo Minorem, & nego Consequentiam. Solutio est D. Thomæ, tum loco in ultima conclusione citato, ubi ait: *Spes principaliter quidem respicit beatitudinem æternam, alia verò respicit secundariò in ordine ad beatitudinem æternam, &c.* tum infra quest. 8. art. 6. ubi docet ex Augustino, quod non licet desiderare, petere, aut quærere, subindeq;

A nec sperare, bona temporalia, aut spiritualia, in ordine ad beatitudinem, & ut admittit illam. Unde quando dicitur quod omnipotentia Dei, ut auxilians, est ratio formalis sub qua spei Theologicæ, hoc debet intelligi, de omnipotentia Dei ut auxiliante in ordine ad æternam beatitudinem: sicut quando dicitur, quod ratio formalis sub qua fides Theologicæ est veritas Dei, ut obscurè revelans veritates supernaturales, hoc intelligitur de veritatibus creatis in ordine ad Deum, & veritatem incretam primariò creditam.

Dices: Possumus à Deo sperare auxilia supernaturalia ad bene operandum, non præinstructa beatitudine, & quamvis illius non recordamur: imò homo cui facta esset revelatio sine damnationis, posset sperare à Deo aliquod auxilium supernaturale, ad aliquam operationem supernaturalem elicendam, & tamen illud non speraret in ordine ad beatitudinem, cum in casu eam sperare non posset, ut infra dicemus. Ergo possumus à Deo sperare bona supernaturalia, sine ordine ad beatitudinem.

Respondeo auxilium supernaturale nunquam sperari sine ordine ad beatitudinem: cum enim ex natura sua ordinetur ad ipsam, semper speratur in ordine ad illam, vel expresse & formaliter, vel implicite saltem, & virtualiter. In casu autem metaphysico hominis, cui facta esset revelatio suæ damnationis, dicendum est, quod ille tunc posset quidem sperare à Deo auxilia ad bene operandum, sed non per spem Theologicam, ex defectu objecti primarij, scilicet beatitudinis: sicut in casu quo Deus obscurè revelaret beato veritatem creatam, quam non videt in verbo, illi ob Dei revelantis auctoritatem assentiretur, talis tamen assensus non esset Theologicus, nec à fide Theologicæ; quia ab illa nullus procedit assensus, nisi in ordine ad objectum primariò creditum, scilicet Deum, quod objectum à beato non creditur, sed videtur.

Contra primam partem secundæ conclusionis, in qua diximus objectum formale quod spei non esse beatitudinem formalem, sed objectivam, plura possunt objici argumenta ex Durando. Sic enim argumentatur primò: Deus non potest licite amari amore concupiscentiæ: Ergo neq; sperari. Consequentia patet: quia spes vel est ipse amor concupiscentiæ, vel illum supponit circa idem objectum. Antecedens autem probatur: Id quod amore concupiscentiæ amatur, amatur propter aliud, & ordinatur ad illud cui concupiscitur; ac proinde Deum sic amare, est ipsum ad nos ordinare, & illo uti; in quo, ut docet Augustinus, per veritas voluntatis consistit.

Secundò, Objectum spei debet esse futurum. Sed Deus non est, neq; potest esse nobis futurus, cum sit essentialiter æternus, & semper nobis præsens sit, & in nobis existat, juxta illud, *Domine mihi intimior es intimo meo*: Ergo non potest esse objectum spei nostræ.

Tertio, Idem est objectum spei in via, & delectationis in patria; hæc enim succedit spei, & ejus motum seu desiderium terminat: Sed objectum delectationis in patria non est Deus ipse, sed visio & fructus illius: Ergo nec spei.

Quartò: Illa quæ à nobis supposito distinguuntur, non sunt nobis immediate bona, sed mediante aliqua actione, vel effectu illius, v. g. Sol est nobis bonus, ratione lucis; & ignis, ratione caloris.